

Dönem : 1

Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 313 e ek

İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Aydın Milletvekili Orhan Apaydın, Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz ve Sivas Milletvekili Güner Sarısözen'in, Türkiye Büyük Millet Meclisinin dış münasebetlerinin düzenlenmesi hakkında kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/270)

Not (Dönem I, Toplantı I in S. Sayısı 313 e ek)

Geçici Komisyon raporu

Millet Meclisi

Geçici Komisyonu

Esas No. : 2/270

Karar No. : 3

16 . 2 . 1963

T. B. M. M. nin dış münasebetlerinin düzenlenmesi hakkında kanun teklifi ile Milletlerarası Andlaşmaların yapılması, yürürlüğü ve yayınlanması ile bâzı andlaşmaların yapılması için Bakanlar Kuruluna yetki verilmesi hakkında kanun teklifini incelemekle görevli geçici Komisyon

GEÇİCİ KOMİSYONUN EK RAPORU

Yüksek Başkanlığa

Komisyonumuz, Genel Kurulun 16 Ocak 1963 günkü 31 nei Birleşiminde, İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Aydın Milletvekili Orhan Apaydın, Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz ve Sivas Milletvekili Güner Sarısözen'in Türkiye Büyük Millet Meclisinin dış münasebetlerinin düzenlenmesi hakkındaki 16 Haziran 1962 tarihli kanun teklifine ilişkin 11 Ekim 1962 tarihli, Karar No : 2 ve Esas No. 2/270 sayılı Raporuna ek metnin 1, 3 ve 6 nei maddeleriyle ilgili olarak nazarı dikkate alınması kabul edilen ve komisyonumuzun filhal katılmadığı önergelerle birlikte konuyu, 12 Şubat 1963 günkü Birleşiminde, yeniden incelemiş ve aşağıdaki hususları kararlaştırmıştır :

1. 1 nei madde ile ilgili olarak nazarı dikkate alınması kabul edilen önergede, siyasi parti grubu mensubu olmayanların Avrupa Konseyi Danışma Meclisi üyeliklerine hiçbir suretle seçilmemesi hedef tutulmaktadır.

Komisyonumuz, böyle bir anlayışı, Anayasaya olduğu kadar, Avrupa Konseyi Sözleşmesi-ne de aykırı bulmuştur.

Gerçekten, Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Danışma Meclisi üyeliğine seçilebilmeyi, her üye Devletin Parlamentosundaki bütün üyeler için siyasi etiket farkı gözetmeden caiz sayan bir milletlerarası andlaşmadır. Avrupa Konseyine üye olan diğer devletler parlâmentolarında da, siyasi parti grubu üyesi olmayan parlâmento üyelerinin Avrupa Konseyi Danışma Meclisi üyesi olma hakkını ne'eden her hangi bir tatbikata rastlamak mümkün değildir.

Öte yandan, Anayasamızın 85 nei madesinin 2 nei fıkrası, bütün siyasi parti gruplarının kendi kuvvet oranları nisbetinde Meclis faaliyetlerine katılmalarını gerektirir. Bu hüküm, Meclis

faaliyetlerine katılmak konusunda teşkilâtlı grupların yani siyasi parti gruplarının hiçbir siyasi parti grupuna mensubolmayanlara tercih edilmesini, hiç şüphesiz, kesin olarak gerektirmektedir. Bununla beraber, yasama meclislerinin aslı faaliyeti genel kurul halinde yürütüldüğüne ve siyasi parti grubu mensubu olmayanlara genel kurulda bu aslı faaliyete katılmak imkânı verildiğine göre ve Anayasada hiçbir mâni hüküm de mevcut bulunmadığına nazaran, siyasi parti gruplarının kuvvet oranını, - riyazi zaruret dolayısıyla boş üyelikleri çıkardıktan sonra - üye tam sayısına göre tesbit etmek zarureti aşikârdır. Siyasi parti gruplarının kuvvet oranı bu şekilde tesbit edilince, siyasi parti grubu mensubu olmayanların toplamının aynı rakam içindeki oranı gereğince bu kategoriye ayrılması gerekecek yerleri de siyasi parti grupları arasında bölüşmek demek, siyasi parti gruplarına kendi kuvvet oranlarının üstünde bir oranla temsil edilme hakkını tanımak olur ki, bu da, Anayasanın 85 nci maddesinin 2 nci fıkrasına aykırı düşer. Bu mülâhaza dahi, Anayasanın, siyasi parti grubu mensubu olmayanlara, yasama meclislerinin faaliyetlerine katılma imkânının tanınmadığı tarzında yorumlanmaya müsaidolmadığını gösterir.

Bununla beraber, nazarı dikkate alınması kabul edilen önerenin bâzı haklı endişeleri de ifade ettiği anlaşılmaktadır.

Bu endişelerden biri, komisyonumuzun 11 Ekim 1962 tarihli, Karar No. 2 ve Esas No. 2/270 sayılı raporunda 1 nci maddenin 2 nci fıkrasının, siyasi parti grubu mensubu olmayanlarla siyasi parti gruplarının eşit tutulduğu zehabını ayandıracak şekilde kaleme alınmış olmasından doğmuştur. Hakikatte, siyasi parti grubu mensubu olmayanların bir grup muamelesi göremeyecekleri; ezümle, bir araya gelip aralarından birisini aday olarak ileri süremeyecekleri, ve siyasi parti grubu mensubu olmayanların adaylıklarının ancak ferdi olabileceği ve bu itibarla, siyasi parti gruplarının adaylarının genel kurulun itirafına arz edilmekle seçilmiş sayılması mümkün olduğu halde, siyasi parti grubu mensubu olmayanların ferdi adaylıkları için genel kurulda gizli oyla seçim yapmaktan gayri yol olamayacağı, genel kurulda komisyonumuz adına, tamamiyle yerinde olarak ifade edilmiştir. Komisyonumuz, bu kere, bu hususları yazılı metin haline getirmeyi, endişeleri izale etmek bakımından uygun görmüştür.

Bir diğer endişe de, siyasi parti grubu mensubu olmayanların toplamının - boş üyelikler hariç - üye tamsayısı içindeki oranının bir siyasi parti grubunun oranından büyük olması takdirinde, o meclisten seçilecek olan kontenjan içerisinde, bahis konusu siyasi parti grubunun dikkate alınmayıp, siyasi parti grubu mensubu olmayanların dikkate alınması ihtimalidir. Anayasanın 85 nci maddesinin 2 nci fıkrasının, her halde, siyasi parti gruplarının kuvvet oranları ölçüsünde siyasi parti grubu mensubu olmayanlara tercih edilmelerini gerektirdiği açıktır. Böyle olunca, bir meclisten seçilecek olan kontenjanın, önce kendi kuvvet oranlarının büyüklüğüne göre siyasi parti grupları arasında paylaşılması ve eğer bu bölüşmeden sonra kontenjan dolmamışsa, sadece geri kalan yer veya yerler için siyasi parti grubu mensubu olmayanlardan adaylıkları konanlar arasından gizli oyla seçim yapılması en isâbetli yol olacaktır. Böylelikle, hem siyasi parti grupları, siyasi parti grubu mensubu olmayanlara tercih edilmiş olacak, hem bu gruplar kendi kuvvet oranlarının üstünde bir oranla temsil edilmiş olmayacak, hem de siyasi parti grubu mensubu olmayanlara Parlâmento faaliyetlerinde hak tanımamak gibi bir durum önlenmiş olacaktır.

Komisyonumuzca, genel kurul müzakerelerinin ışığı altında yeniden düzenlenen 1 nci madde metnine göre, bugünkü durumda, Millet Meclisinde ve Cumhuriyet Senatosunda - siyasi parti gruplarının onların lehine feragat etmesi şıkkı dışında - siyasi parti grubu mensubu olmayanların Avrupa Konseyi Danışma Meclisi üyeliği için adaylıklarının bahis konusu olamayacağı da, amelî bir misal olarak bilvesile belirtilir.

2. 2 nci madde ile ilgili olarak nazarı dikkate alınması kabul edilen önergede de, parlâmentolararası birlik gruplarıca dışarıya gönderilecek heyetlere siyasi parti grubu mensubu olmayanların katılmaması derpiş edilmektedir.

Böyle bir tatbikatın, bu parlâmentolararası birliklere üye olan parlâmentolarda raslanmadığı bilhâsa belirtilir.

Kaldı ki, bir parlâmentolararası birlik grubunun tüzüğü, bu birlik grubuna bütün parlâmento üyelerinin girmesine cevaz verecek şekilde yapılacağına ve her Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi sırf bu sıfatı haiz olmakla böyle bir birlik grubuna üye olabileceğine göre; siyasi parti grubu mensubu olmıyan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin, bir yandan, parlâmentolararası birlik gruplarına üye olmalarına cevaz vermek; öte yandan da, bunların o grubun asli faaliyetini teşkil etmesi gereken dış temsil faaliyetleriyle katılmalarını menetmek, bâriz bir tenakuz olur. Bunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerini hak eşitliği ile telifi mümkün olamayacağı ve bu bakımdan Anayasa ile bağdaşamayacağı da şüphesizdir.

Bu mülâhazalarla, komisyonumuz, esasen bu gruplara üye olan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin siyasi parti gruplarına mensub olup olmamak bakımından bu birlik gruplarının genel kurulları içindeki sayı ve oranlarının, genel kuruldaki siyasi parti grupları ve siyasi parti grubu mensubu olmıyanların sayı ve oranlarını aynen aksettirmiyebileceğini; zira, bu birlik gruplarına üye olup olmamanın tamamiyle serbest olduğunda dikkate alınarak, bu konuda, siyasi parti gruplarına mensubiyet kıstasını tamamiyle kaldırmak suretiyle, bu kanunla birlik gruplarına sadece gayet umumî bir direktif verilmesiyle iktifa edilmesini uygun görmüştür.

3. Komisyonumuz, 6 ncı maddenin tamamiyle çıkarılması hakkında nazarı dikkate alınması kabul edilen önergeye katılamamıştır. Gerçekten, komisyonumuz, Türkiye'nin milletlerarası tüzel kişiliğe sahip kurullarının parlâmentolararası birliklerin toplantılarında ciddiyetle temsil edilebilmesi için, bu toplantılara iştirak edecek olan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin yabancı dil bilgisine sahip olmalarını kesin bir zaruret ve millî şerefimizi korumamızı vazgeçilmez bir şartı olarak mütalâa eylemektedir.

Bununla beraber, komisyonumuz, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin yabancı dil imtihanından geçirilecekleri tarzında bir zehaba yol açmış olan 6 ncı maddeyi daha basit bir şekilde kalem almaya uygun görmüş; ve ayrıca, aynı maddeye, dostluk grupları tarafından gönderilecek heyetler ile yabancı bir parlâmentonun resmî çağırısı üzerine o parlâmentoya resmî ziyarette bulunmak üzere gidecek heyetlere katılacak olanların yabancı dil bilmelerinin şart olmadığını gösteren bir fıkra eklemeyi de yerinde telâkki etmiştir. Ayrıca, bu maddede, meselâ, Avrupa Konseyi Danışma Meclisinde resmî lisan olarak kullanılmamakla beraber, fiilen kullanılan ve tercümesi yapılan Almanca gibi dilleri bilenlerin de Avrupa Konseyi Danışma Meclisi ve benzeri meclisler üyelikleri ile parlâmentolararası birliklerin toplantılarına gidecek heyetler üyeliklerine seçilmelerine imkân verecek bir değişiklik de yapılmıştır.

Genel Kurulun tasvibine sunulmak üzere sunulur.

Geçici Komisyon Başkanı
Bursa
C. Perin

Sözcü
İstanbul
C. Karca
Diyarbakır
F. Pirinçcioğlu

Kâtip
Sivas
G. Sarısözen
İstanbul
C. Baban

Afyon Karahisar
A. Yılmaz

GEÇİCİ KOMİSYON METNİ

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Dış münasebetlerinin düzenlenmesi hakkında Kanun

Avrupa Konseyi Danışma Meclisi üyelikleri

MADDE 1. — 12 Aralık 1949 tarihli ve 5456 sayılı ve 21 Ocak 1953 tarihli ve 6022 sayılı kanunlarla onaylanmış olan 22 Mayıs 1951 tari-

hinde değiştirilmiş 5 Mayıs 1949 tarihli Avrupa Konseyi Statüsünün 25 ve 26 ncı maddeleri gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi ta-

rafından Avrupa Konseyi Danışma Meclisi üyeliğine seçilecek on Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesinin yedisi Millet Meclisince milletvekilleri arasından ve üçü de Cumhuriyet Senatasınca Cumhuriyet Senatosu üyeleri arasından seçilir.

Her Meclisten seçilecek olanların tesbitinde o Mecliste mevcut siyasi parti gruplarının o Meclisin - boş üyelikler hariç üye tamsayısının içinde - ki yüzde oranları esastır. Bu oranların uygulanması sonucunda her Mecliste siyasi parti grupları kendilerine düşen yer kadar aday gösterebilirler. Bu adaylar, o Meclisin Genel Kurulunun bilgisine sunulmakla seçilmiş sayılırlar. Söz konusu oranların uygulanması sonucunda, o Meclisten seçilecek olanların sayısı dolmamışsa, açık kalan yerlere, aynı Meclisin geri kalan üyelerinden aday olanlar arasından Genel Kurulda gizli oyla seçim yapılır.

2 nci fıkrada yer alan esaslar, statünün 25 nci maddesinin (c) bendi gereğince seçilecek yedek üyeler için de uygulanır.

Bir yedek üye, ancak, kendisiyle aynı siyasi parti grubuna mensubolan bir asıl üyenin yerini alabilir; ilgili siyasi parti grubu adına feragatte bulunmuş olması hali saklıdır.

Bu maddede yer alan esasların her bir mecliste uygulanması içtüzüklerle düzenlenir.

MADDE 2. — 31 nci Birleşimde Geçici Komisyonca öngörülen değişikliklerle kabul edilmiştir.

Milletlerarası andlaşma ile kurulmamış olan birliklerde temsil

MADDE 3. — Bir milletlerarası andlaşma ile kurulmamış olan ve milletlerarası tüzel kişi niteliği taşımayan parlâmentolararası birliklerin toplantılarına Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilgili birlik grupundan katılacak temsilciler, bu birlik grupları tarafından kendi tüzükleri gereğince seçilirler. Birlik grupları, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu üyelerine açık olur.

Bu birlik gruplarının tüzükleri, 1 nci fıkrada

söz konusu temsilcilerin seçilmesinde, değişik siyasi eğilim sahibi birlik grubu üyelerinin adaletli bir şekilde dikkate alınmasını sağlayacak tarzda düzenlenir.

Bu birlik grupları, Millet Meclisi Başkanlığı ile yazışma yaparlar.

Bu madde gereğince seçilen heyetlere ilgili grubun başkanı; o heyete dâhil değilse, ikinci başkanı; o da heyete dâhil değilse, heyet üyelerinin aralarından seçecekleri ve Millet Meclisi Başkanlığına yazı ile bildirecekleri birisi başkanlık eder.

MADDE 4. — 31 nci Birleşimde kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Geçici Komisyonca öngörülen değişikliklerle 31 nci Birleşimde kabul edilmiştir.

Dil bilgisi

MADDE 6. — 1, 2 ve 3 ncü maddeler gereğince Türkiye Büyük Millet Meclisinden seçilerek milletlerarası toplantılara katılacak olan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin Fransızca veya İngilizceyi veyahut gitmeleri bahis konusu olan toplantıda kullanılacak dillerden birini bilmeleri gereklidir.

4 ncü veya 5 nci maddeye göre yapılacak resmî ziyaretler için yabancı dil bilme şartı aranmaz.

MADDE 7. — 32 nci Birleşimde kabul edilmiştir.

MADDE 8. — 32 nci Birleşimde kabul edilmiştir.

MADDE 9. — 32 nci Birleşimde kabul edilmiştir.

Yürürlüğe giris

MADDE 10. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 11. — Bu kanunu yasama meclisleri yürütür.